

офис–правление Дунайского биосферного заповедника. Отсюда начинаются водные экологические маршруты по буферной части заповедника и создан небольшой музей охраняемой флоры и фауны дельты. Туристический потенциал Вилково стал использоваться еще в 1920-е годы в связи с развитием тогда модного охотничье-рыболовного туризма. Именно тогда здесь построена первая в крае туристическая гостиница и электростанция.

В Придунавье сохраняется много памятников, связанных с победами русских войск в ряде русско–турецких войн XVIII и XIX вв. Главный город этого края – Измаил – вошел в историю благодаря трем успешным осадам русскими войсками в 1770, 1790 и 1809 гг., как город славы русского оружия, и, особенно, победы А. В. Суворова в 1790 г. Свидетельством этого события является диорама, размещенная в турецкой мечети XVI века – единственном сохранившемся здании некогда неприступной крепости, разрушенной после поражения России в Восточной (Крымской) войне и Парижского договора 1856 г. Другим архитектурным напоминанием тех событий выступает Соборная площадь со Свято–Покровским собором, построенным в 1838 г. по образцу казанского собора Санкт-Петербурга и конным памятником А. В. Суворову выдающегося русского скульптора Б. В. Эдуардса – по одной из версий перевезенного сначала с Рымникского поля в Румынии в Одессу при жизни автора, а затем в 1946 г, установленного на нынешнем месте.

Возле села Орловка Ренийского района в 1888 г. установлена чугунная колонна в честь переправы русских войск через Дунай в 1828 г. По археологическим данным, письменным и художественным источникам здесь же во II в. н. э. проходила переправа войск римского императора Траяна во время Дакской войны.

Необычный монумент трудам геодезистов установлен возле села Старая Некрасовка Измаильского района. Этот памятник возведен в 1852 г. по эскизу петербургского академика В. Я. Струве увековечивает грандиозный труд по измерению дуги меридиана 25° 20' восточной долготы от Северного Ледовитого океана до Дуная на протяжении 2800 км. Вместе с норвежскими, белорусскими и российскими памятными знаками этот скромный обелиск удостоился в XXI веке чести быть внесенными в список Всемирного культурного наследия ЮНЕСКО как памятник мировой истории естествознания.

Ресурсами для рекреационного обслуживания местного населения края служат берега озер–лиманов Ялпуг, Катлабуг, Кугурлуй, Китай, а также проток между ними и Дунаем, например Репиды и Викеты. Здесь созданы небольшие пляжные зоны и построены летние лагеря отдыха, дачные кооперативы, которые позволяют оздоравливать здесь часть местного населения. Все более широко развивается международный экологический туризм в Дунайской дельте благодаря привлечению сюда голландских, австрийских и немецких туристических фирм. Но по сравнению с участками среднего течения Дуная (долины Вахау возле Вены или излучины реки от Будапешта до Эстергома) посещаемость Вилково в украинской части дельты остается крайне незначительной из-за отсутствия должной рекламы и достаточной сервисной инфраструктуры.

Выводы

Украинское Придунавье пока является малоизвестным и малоиспользуемым в рекреационно–туристическом отношении участком территории. Однако этот край располагает значительными ресурсами для этнического и экологического туризма, краткосрочной и среднесрочной рекреации населения ближайших регионов. Развитие этой сферы хозяйства поможет повысить общеэкономические показатели этого в настоящее время депрессивного края, создаст здесь новые рабочие места и условия для инвестиционной привлекательности всех остальных сфер экономики.

Источники и литература:

1. История городов и сел Украинской ССР. Одесская область [Текст] – Киев: Главн. ред. УСЭ им Н. П. Бажана, 1978. – 868 с.
2. Молодецкий А. Э., Великая И. А., Гусева Е. А., Подгорная Е. М. Приоритетные направления развития туризма в украинском Придунавье [Текст] // Устойчивое развитие туризма на Черноморском побережье. Сборн. матер. симпозиума. Отв. ред. Б. М. Кац, Т. А. Сафранов, О. А. Слюсаренко. – Одесса: ОЦНТЭИ, 2001. – С. 55–62.

Немец Л.М., Сегіда К.Ю., Моштаківа Н.В.

УДК 911.3

СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНІ ТА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

Постановка проблеми. Туризм як важливе соціально-економічне явище сучасності тісно пов'язаний з розвитком суспільства та підпорядковується його об'єктивним законам. Через свої функції він активно впливає на життєдіяльність суспільства і в той же час залежить від нього, стану розвитку продуктивних сил і виробничих відносин тощо [2]. На початку XXI століття туризм став невід'ємною складовою соціально–економічного та культурного життя, відбулася його концептуальна трансформація, бо формується зовсім нова парадигма сфери дозвілля, відпочинку та розваг, змінюються духовні потреби людей. Індустрія туризму, з одного боку, є чинником глобалізації, а з іншого – вона розвивається під її впливом, особливо інформаційних технологій, соціальної диференціації суспільства, кліматичних особливостей та ін. Всі складові суспільства можуть бути стимулюючими або гальмуючими чинниками розвитку туризму; їх кількість, взаємозв'язки та інтенсивність впливу залежить від ієрархічного рівня туристичного ринку та від

його спрямованості. Дослідження чинників соціально-культурного характеру, які впливають на розвиток туризму дозволяє не лише прогнозувати розвиток останнього, а й дослідити взаємозв'язки і відповідно вплив туризму на розвиток суспільства в цілому і соціальної складової зокрема.

Аналіз попередніх досліджень. Дослідження особливостей розвитку туризму та його окремих складових на глобальному, національному та регіональному рівнях набувають все більшої актуальності в результаті світових глобалізаційних процесів та розвитку туристичної галузі в Україні. Підтвердженням цього є особлива увага до туристичних процесів науковців-економістів, зокрема О. Александрової, В. Євдокименка, В. Кифяка, І. Школи, В. Стафійчука та інших. В той же час особливості формування і функціонування туристичного ринку та його окремих складових в просторово-часовому аспекті досліджують і економіко-географи, зокрема О.О. Бейдик, О.О. Любіцева, Н.П. Крачило, О.Д. Король, В.К. Бабарицька, О.З. Байтеряков, О.В. Стецюк, А.В. Мокляк, Н.В. Страчкова, А.П. Федчук та інші.

Формування цілей. Особливості розвитку та взаємодія складових туристичного процесу з одного боку залежать від ряду чинників, серед яких природні, культурні, демографічні, соціальні, економічні тощо; а з іншого – впливають на розвиток регіону і його окремих складових. Тому, за головну мету дослідження ставимо виявлення особливостей впливу історико-культурних та соціально-демографічних чинників на розвиток сучасного туризму.

Виклад основного матеріалу. Постійний вплив на розвиток туризму спричиняють соціально-демографічні чинники, вплив яких є багатоаспектним. Безпосередньо це стосується кількісних та структурних характеристик населення, серед яких чисельність населення, розміщення його по окремих регіонах, статеві-вікова структура (з виділенням працездатного населення), сімейний стан і склад сімей тощо.

По-перше, чисельність та розміщення населення обумовлює безпосередньо обсяг споживчого сектора туризму. Так, зростання населення в світі в цілому та його окремих регіонів прямо пропорційно впливає на збільшення числа туристів. Відзначають [4], що туристські потоки з регіонів, що мають підвищену щільність населення, більш інтенсивні. До групи демографічних чинників відноситься також урбанізація (збільшення частки міського населення), ступінь якої прямо пропорційна інтенсивності туристських поїздок. Такі демографічні фактори, як зростання населення земної кулі, його нерівномірна щільність і концентрація у великих містах (урбанізація) призводять до збільшення туристичного потенціалу, посилення міграційних потоків, у т. ч. туристичних [6].

По-друге, статево-вікова та шлюбно-сімейна структура населення виступають вагомим фактором розвитку туристичної галузі. Тобто, чітко простежується тенденція зміни туристської рухливості залежно від віку, статі та сімейного стану, зокрема найбільшу схильність до активних форм туризму проявляють особи у віці 18-30 років [4]. Проте загальна туристська рухливість людей, як правило, досягає піку в 30–50 років. Дослідження показують, що неодружені люди значно мобільніші, ніж сімейні, а жінки виявляють до туризму більшу цікавість, ніж чоловіки. Збільшення середньої тривалості життя та зміни в демографічному русі дозволило залучити до туристичного руху осіб похилого віку, які мають матеріальні можливості подорожувати [4].

По-третє, важливим є поведінкові та життєдіяльнісні характеристики населення, які розглядаються з точки зору демографічних даних, умов життя, звичок населення щодо туристичних послуг, а також із погляду знань та поглядів про різні аспекти культури, схильності та можливості до рекреації; робочий час і час для відпочинку, наявність і тривалість відпустки, рівень і традиції, сфери освіти, охорони здоров'я та відпочинку [5] формують попит на туристичний продукт.

По-четверте, потребує аналізу в цьому аспекті і особливості працересурсного потенціалу населення. В економічних роботах з дослідження факторів розвитку туризму [1] «праця» та людина як її носій, є одним з трьох головних факторів розвитку туризму. Виробництво туристичного продукту через специфіку самого туристичного продукту є трудомістким процесом, тобто вимагає залучення в нього трудових ресурсів з високими кількісно-якісними показниками (володіння уміннями і професіоналізмом). Отже, роль трудових ресурсів в туризмі важко переоцінити. Трудові ресурси володіють рядом характеристик, таких як мобільність, автономність, сегментованість тощо. Таким чином, економічна складова демографічних чинників розвитку є беззаперечною, що пояснюється відсутністю можливостей автоматизації туристичного виробництва, необхідністю збереження індивідуального підходу до кожного туриста тощо.

Останнім часом все більший вплив на розвиток туризму спричиняють історико-культурні фактори, зокрема наявність та особливості формування історико-культурних рекреаційних ресурсів. Якщо природні рекреаційні ресурси більше слугують основою для розвитку лікувально-оздоровчої рекреації, то історико-культурні рекреаційні ресурси використовують переважно для організації різних видів пізнавального туризму. Проте це не означає, що історико-культурні ресурси не впливають позитивно на стан здоров'я людей, адже вони мають велике значення, зокрема для психологічного оздоровлення. Ці рекреаційні ресурси оптимізують рекреаційну діяльність у цілому й виконують важливі виховні функції (патріотичні, національного виховання, екологічні тощо). Розташування на певній території суспільно-історичних ресурсів формує її позитивний туристський імідж, впливає на локалізацію рекреаційних потоків і напрямки екскурсійних маршрутів, урізноманітнює рекреаційно-туристську пропозицію, зменшує сезонність у туризмі [3].

Культурно-історичні ресурси представляють собою спадщину минулих епох суспільного розвитку, до них прийнято відносити лише ті культурно-історичні об'єкти, які досліджені й оцінені як такі, що мають суспільне значення та можуть бути використані при існуючих технічних і матеріальних можливостях для задоволення рекреаційних та духовних потреб [3, 7]. Зазначені об'єкти поділяються на матеріальні та

духовні. Матеріальні охоплюють сукупність засобів виробництва та інші матеріальні цінності суспільства на кожній історичній стадії його розвитку, а духовні – сукупність досягнень суспільства в освіті, науці, мистецтві, літературі, в організації державного й суспільного життя, в праці й побуті [7].

Культурно-історичні ресурси відзначаються великою різноманітністю й залежно від їх ознак поділяються на види: історичні (будівлі, споруди, пам'ятні місця і предмети, пов'язані з важливими історичними подіями в житті народу, а також з розвитком науки і техніки, культури і побуту народу, з життям видатних людей держави), археологічні (городища, кургани, залишки давніх поселень, укріплень, виробництв, каналів, доріг, давні місця захоронень, кам'яні статуї, наскельні зображення, старовинні предмети, дільниці історичного культурного шару давніх населених пунктів), містобудування й архітектури (архітектурні ансамблі й комплекси, історичні центри, площі, вулиці, залишки стародавнього планування й забудови міст та інших населених пунктів, споруди громадської, промислової, військової, культурної й архітектури, народного зодчества, а також пов'язані з ними витвори монументального, образотворчого, декоративно-прикладного, садового-паркового мистецтва, приміські ландшафти), осередки традиційної культури різних народів, духовна спадщина, пам'ятки мистецтва (витвори монументального, декоративно-прикладного й інших видів мистецтва), документальні (акти органів державної влади та управління, інші письмові і графічні документи, кінофотодокументи і звукозаписи, а також давні та інші рукописи й архіви, записи фольклору і музики, рідкісні друкарські видання) [7]. Сюди можна віднести й інші об'єкти, пов'язані з історією, культурою і сучасною діяльністю людей: великі міста і мегаполіси, де оригінально вирішені технічні, транспортні й урбаністичні проблеми; повністю автоматизовані виробництва, що вписуються в пейзаж; села й агрокомплекси нового типу, що змінюють вигляд сільського ландшафту; театри, наукові й освітні заклади, спортивні споруди, ботанічні сади, зоопарки, народні промисли, звичаї, святкові обряди тощо.

Важливою складовою культурно-історичних рекреаційних ресурсів певного регіону є його історична і культурна спадщина, тобто сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини. До об'єктів культурної спадщини відносяться місця, споруди (витвори), комплекси (ансамблі), їхні частини, пов'язані з ними території чи водні об'єкти, інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з антропологічного, археологічного, естетичного, етнографічного, історичного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність.

На розвиток туризму певної території великий вплив спричиняє також розвиненість соціокультурної інфраструктури (наявність умов для культурно-дозвілєвої діяльності: бібліотеки, театри, концертні зали, клуби, стадіони тощо).

Висновки. Таким чином, ефективність функціонування туризму багато в чому залежить від низки факторів, що впливають на його розвиток, серед яких виділяють демографічні, соціально-економічні, матеріально-технічні, політичні, природно-географічні, історико-культурні тощо. Історико-культурні фактори, як і природно-географічні, відносяться до групи статичних факторів. Вони мають нескороминуще, незмінне значення. Людина лише пристосовує їх до своїх туристських потреб, робить їх більш доступними для використання. Демографічні чинники разом з соціально-економічними, матеріально-технічними, політичними, навпаки, є динамічними факторами розвитку. Різні соціально-демографічні групи населення схильні віддавати пріоритет тим або іншим видам туризму. Процеси, що протікають в демографічному середовищі, обумовлюють розширення кола потенційних туристів, коли у все більшій кількості людей з'являється бажання і можливість подорожувати.

Источники и литература:

1. Кифяк В.Ф. Організація туризму: навчальний посібник / Кифяк В.Ф. – Чернівці: Книги – XXI, 2008. – 343 с.
2. Кусков А.С., Голубева В.Л., Одинцова Т.Н. Рекреационная география: Учебное пособие.
3. Мельник І.Г. Основи рекреаційної географії: навчальний посібник. – Луганськ: Віртуальна реальність, 2008. – 174 с.
4. Организация туризма: Учебное пособие для вузов / Дурович А.П., Кабушкин Н.И., Сергеева Т.М., Бирицкая Н.М. – Минск: Новое знание, 2003. – 632 с.
5. Розвиток туристичного бізнесу регіону: навчальний посібник / Школа І.М., Ореховська Т.М., Корольчук О.П., Кифяк В.Ф. – Чернівці: Книги – XXI, 2007. – 291 с.
6. Сокол Т.Г. Основи туристичної діяльності: підручник / Сокол Т.Г., Орлов В.Ф. – К.: Грамота, 2006. – 263 с.
7. Стафійчук В.І. Рекреалогія: навчальний посібник. – Київ.: Альтерпрес, 2006. – 264 с.